

Sari Korento, utvecklingschef

8 Bristfällig kompensation för egendomsarrangemang i reformen

Grundlagsutskottet gav i somras ett utlåtande enligt vilket det i införandelagen ska säkerställas att arrangemangen kring kommunernas egendom kompletteras med bestämmelser om kompensation som tryggar kommunernas självstyrelse.

Den kommunala självstyrelsen ska tryggas i lag till exempel i en situation där lokaler som krävt investeringar blir oanvända eller kommunernas möjligheter att självständigt bestämma om sin ekonomi äventyras av någon annan, eventuellt oförutsedd, orsak som har samband med reformen.

Enligt grundlagsutskottet ska en bedömning av om finansieringsprincipen uppfylls göras inte bara på hela kommunsektorns nivå utan också för enskilda kommuner. En kompensation för enskilda kommuner kan enligt utskottet genomföras på olika sätt.

Kompensationsmodellen riskerar bli en torso

Finansministeriet gav i december 2017 ett förslag till kompensationsmodell för kommunerna utgå-

ende från grundlagsutskottets krav. Förslaget har följande innehåll:

- Kommunen ska få rätt till statligt understöd om kommunens ekonomiska ställning och möjligheter att självständigt besluta om sin ekonomi äventyras i hög grad till följd av egendomsarrangemangen.
- De direkta kostnaderna för och den direkta nyttan av egendomsarrangemangen, kommunens ekonomiska situation och arrangemangens betydelse för kommunens möjligheter att självständigt besluta om sin ekonomi ska bedömas vid förhandlingar mellan Finansministeriet och den berörda kommunen.
- Egendomsarrangemangens betydelse för kommunens ekonomi ska bedömas utgående från det kalkylerade behovet av att höja kommunalskattesatsen betydligt.

Kommunförbundet har i sina ställningstaganden krävt att kompensationsmodellen ska gälla all egendom och alla kommuner. Kriterierna och förfarandena i kompensationsmodellen borde sva-

ra mot de krav som grundlagsutskottet ställt och framför allt borde modellen vara trovärdig.

Tyvärr är kriterierna i den föreslagna modellen mycket allmänt hållna och ger Finansministeriet omfattande prövningsrätt i beviljandet av kompensation. Utgående från modellen kan kommunerna inte med säkerhet veta i vilka situationer de har rätt till kompensation, eftersom paragrafen i motsats till Kommunförbundet förslag inte anger några entydiga kriterier i euro eller procent. Paragrafen borde innehålla entydiga kriterier och kommunen borde alltid ha rätt till ersättning när kriterierna uppfylls.

En annan stor brist i förslaget är att behovet av kompensation kopplas till kommunens ekonomiska situation. Blir då egendomen i en kommun som har svag ekonomisk ställning av andra orsaker än reformen mer skyddad än i övriga kommuner?

Kompensationsmodellen bör ersätta ekonomiska förluster till följd av reformen oberoende av kommunens allmänna ekonomiska situation.

Det är också oklart vilka fördelar kommunerna kunde ha av egendomsarrangemangen enligt införandelagen. Avser förslaget de hyresintäkter som kommunerna kommer att få under övergångsperioden? Hyresintäkterna är ju ingalunda någon vinning för kommunen utan en ersättning för kommunens egendom som landskapet förfogar över. Hyresintäkterna får inte minska kompensationen.

Den tredje bristen gäller den process genom vilken kommunens rätt till kompensation fastställs. Kommunförbundet har framhållit att det behövs ett oberoende förfarande som leds av en utomstående aktör och där kommunen och staten behandlas lika. Nu är det Finansministeriet som ska bestämma om kommunen får kompensation, också om ändring får sökas i beslutet.